Docnr2

PSP'92
Mierlostraat 43
6844 DW ARNHEM
info@psp92.nl
KvK 40537675

Onderwerp:
COMMISSIEDEBAT VERKIEZINGEN

Uw kenmerk:
Kst. 29279-1063

Arnhem, 21 SEP 2026

Eerste Kamer der Staten-Generaal
Vaste commissie Binnenlandse Zaken
Postbus 20017
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Geachte voorzitter,

Op **23 september 2026** bespreekt de Tweede Kamer in de commissie Binnenlandse Zaken het onderwerp Verkiezingen. Wij vinden dat een wezenlijk onderwerp en hebben om deze reden een notitie opgesteld. In deze notitie doen wij een aantal aanbevelingen om het proces te verbeteren.

Voor uw gemak herhalen wij deze hier:

- Wij stellen dat door het weglakken van de handtekeningen de echtheid van de processen-verbaal niet meer herleidbaar is bij digitale inzage.
- Wij vragen om het openbaar houden van de zittingen van stembureaus op Kieskringniveau. De zittingen van de gemeentelijke stembureaus en van het centraal stembureau zijn openbaar, maar deze tussenfase niet.
- De Kiesraad evalueert landelijke verkiezingen als centraal stembureau. Het is aan te raden dat de centraal stembureaus op decentraal niveau ook een evaluatie opstellen en aan de volksvertegenwoordiging zend.

Wij verzoeken u om de Minister om een reactie te vragen naar een reactie op deze aanbevelingen.

Met vrie[5.1.2.e] roeten,
Namens [5.1.2.e] tisch-Socialistische [5.1.2.e]

Ramon Barends
Voorzitter

[5.1.2.e] [5.1.2.e] [5.1.2.e]

Bijlage: 1.

VERKIEZINGEN

Reflecties bij de Evaluaties van de Kiesraad over de verkiezingen voor de Tweede Kamer en voor de Gemeenteraden

Ten behoeve van het Commissiedebat op 23 september 2026

Ramon Barends
PSP'92
September 2026

PSP'92

verkiezingen@psp92.nl

Inleiding

Op 23 september 2026 houdt de Tweede Kamercommissie Binnenlandse Zaken het commissiedebat Verkiezingen. Ten behoeve van dit commissiedebat wil de PSP'92 enkele punten meegeven om in te brengen. Als basis nemen wij de evaluatieadviezen van de Kiesraad over de recente verkiezingen voor de Tweede Kamer en voor de Gemeenteraden. Daarnaast putten wij uit onze inbrengen in de zittingen van het Centraal Stembureau van de Kieskring Arnhem c.q. het Hoofdstembureau van de gemeente Arnhem.

Uit het feit dat wij altijd inbreng leveren bij zittingen van het stembureau en voorafgaand aan deze zittingen ook zelfstandig onafhankelijk onderzoek doen blijkt onze belangstelling en waardering voor de verkiezingen als democratisch instrument.

Voor ons is de herleidbaarheid van de eigen stem in alle stappen van belang. Daarnaast is openheid van het proces en de mogelijkheid om een eigen visie mee te kunnen geven essentieel voor een goed verkiezingsproces.

Onze notitie eindigt dan ook met een aantal aanbevelingen. We vragen de Tweede Kamer om deze in te brengen in het debat, maar ook vragen we de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties alsmede de Kiesraad om een reactie. Dit doen wij om het gesprek over de verkiezingen gaande te houden vanuit betrokkenheid en liefde voor de democratie. Omdat wij ook een rol voor de media zien sturen wij deze notitie ook aan het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, alsmede het Commissariaat voor de Media.

Een democratie waar wij als politieke groepering niet in passieve zin aan meedoen. Wij hebben ons op het standpunt gesteld dat het waardevoller is om via dergelijke notities en onderzoek een stem te laten horen dan als actief gekozene in een volksvertegenwoordiger. Niet omdat wij die volksvertegenwoordiging niet zouden respecteren, maar omdat wij onze mankracht zo beter kunnen inzetten. Belangeloos vrijwilligerswerk derhalve, maar niet zonder belang. Immers, de samenleving is ons gezamenlijk belang.

Wij kijken dan ook uit naar reac[redacted]prek.

Arnhem, 21 [redacted]

Ramon Bare[redacted]
Voorzitter

Evaluatieadvies 'Robuust proces, betrouwbare uitslag'

De Kiesraad heeft geconstateerd dat het kiesproces robuust is en een betrouwbare uitslag geeft. Het komt aan op het op orde houden van dit niveau. Kennis, kwaliteit en gedegen uitvoering moeten op peil blijven.

Tellen van stemmen

De dag van de verkiezingen is extra bijzonder voor hen die verkiesbaar zijn. Het is de dag waarop de kiezer aan het woord is en de kandidaat er niks meer aan kan doen. Hoe sneller de uitslag bekend is des te fijner het is. Met de Kiesraad stellen wij dat zorgvuldigheid belangrijker is dan snellere uitslagen.

We zien dat grotere gemeenten tussentijdse uitslagen delen. Dat is geen bezwaar, mits het gebaseerd is op echte tellingen. Het is dan wel belangrijk dat er goed wordt gezegd dat het tussentijdse tellingen zijn.

De echte uitslag is de uitslag die wordt vastgesteld in de zittingen van de stembureaus. Dat mag ook duidelijker worden gezegd in de media.

Voor wat betreft de media zien we niet alleen een rol voor het Ministerie van BZK, maar ook voor OCW.

Openheid van stemmen tellen

Het is in Nederland een groot goed dat het telproces openbaar is en goed te volgen. Het tellen is mensenwerk en het is goed dat zichtbaar is. Jammer is het dat veel mensen die commentaar hebben op de democratie niet de moeite nemen om het tellen waar te nemen.

Met het invoeren van het centraal stemmen tellen door het GSB (gemeentelijk stembureau) is er een scherpere telling, want het tellen op kandidaatsniveau gebeurt de dag na de verkiezingen. Bij verkiezingen, niet-zijnde gemeenteraadsverkiezingen, wordt de uitslag op gemeentelijk niveau meteen vastgesteld nadat de telling afgerond is. Dat is echter een moment waarop bezwaren kunnen worden geuit op gemeentelijk niveau. Dit wordt hierdoor moeilijker gemaakt.

Wel is het mogelijk om meldingen te doen bij de Kiesraad, maar alleen gericht op de tellingen en niet op het stemproces.

Waardering en complimenten willen wij uiten over de zorgvuldigheid van het telproces. Het nagaan van meldingen past bij deze zorgvuldigheid. Elke stem telt!

De processenverbaal zijn het instrument van de herleidbaarheid. Met de privacyregels en het weglakken van handtekeningen is hier wel een gat geslagen. Zeker het lakken van handtekeningen van burgemeesters vinden wij niet juist. We hebben ook gezien dat bij de

gemeentelijke centrale processen-verbaal gemeentestempels zijn gezet. We vinden dat van meerwaarde.

Zittingen

Over de fluïde en onzekere zitting van het GSB (gemeentelijk stembureau) met moment om bezwaren in te dienen hebben we al opmerkingen gemaakt. Dit wringt te meer omdat de zitting op Kieskringniveau niet openbaar is. Dat betekent dat er ook geen mogelijkheid is om bezwaren te uiten. Daarnaast is er door deze beslotenheid een gat in de keten van transparantie.

Wij willen bepleiten dat de zittingen van de stembureaus op Kieskringniveau openbaar zijn en dat hier ook de mogelijkheid bestaat om bezwaren te uiten. Bij landelijke verkiezingen bespaart dit kiezers een reis naar de zitting van de Kiesraad in Den Haag. Wij zien geen inhoudelijke motivatie om deze zitting niet openbaar te houden en bezwaren niet toe te staan. Dat past niet in ons stemproces.

Geloofsbrieven

Na het vaststellen van de uitslag van de verkiezingen door de Kiesraad gaat de Commissie voor Geloofsbrieven aan de slag. Wij bepleiten dat deze commissie ook openbaar vergadert. De Commissie rapporteert aan de Kamer en de Kamer beslist uiteindelijk over én de rechtmatigheid van de verkiezingen én over de toelaatbaarheid van de kandidaat-leden. Voor deze toelaatbaarheid zijn de Grondwettelijke vereisten het kader. Wij stellen dat dit het enige kader mag zijn waarop de Kamer een kandidaat mag weigeren.[1] Herbevestiging van deze stellingname is wenselijk.

Hertelling moet altijd mogelijk zijn, ondanks de gevolgen die het heeft voor het installeren van de nieuwe Kamer.

[1] Wij verwijzen hier naar de recente afwijzingen van fractievolgers voor Forum voor Democratie voor de gemeenteraad in Nijmegen. De gemeenteraad weigert stelselmatig om fractievolgers voor FvD te benoemen vanwege ideële motieven.

De rol van de burgemeester

De rol van de burgemeester is groot bij de gemeenteraadsverkiezingen. Vanuit de portefeuille is democratie en juridische kwaliteitszorg vaak een taakveld waar hij mee bezig is. Daarnaast is de burgemeester als voorzitter van het centraal stembureau eindverantwoordelijke voor de uitslag en de verkiezingen. Tenslotte is hij voorzitter van het te verkiezen orgaan. Onafhankelijkheid en een goede pettenscheiding is nodig.

Evaluatie

De Kiesraad evalueert de verkiezingen. Het zou zinvol zijn als de Centraal Stembureaus op decentraal niveau ook een evaluatie aan de verschillende volksvertegenwoordiging aanbieden.

Kandidaatstelling

De vaststelling van de kandidaatstelling is een belangrijk moment. De stukken moeten voorafgaand aan de openbare vaststellingszitting openbaar worden gemaakt. Dit betreft de ondersteuningsverklaringen en de kandidaatstellingsverklaringen (H4 en H9 Kieswet). Ook de stukken die in de herstelperiode ingediend worden moeten ter inzage worden gelegd voorafgaand aan de vaststelling van de kandidatenlijsten. Dit is nu niet het geval.

Waarnemen

Het onafhankelijk waarnemen vinden wij van waarde. Wij doen dit al geruime tijd en rapporteren in de zitting van het centraal stembureau (bij landelijke verkiezingen via een zitting op decentraal niveau). Wij nemen aan dat de Kiesraad van onze rapportages kennis neemt.

ALGEMEEN

Nieuw stemformulier

Het experiment met het compactere stemformulier is bij zowel de Tweede Kamerverkiezingen als bij de Gemeenteraadsverkiezingen bij enkele gemeenten uitgevoerd.

In ons systeem stemmen we niet op partijen (die bestaan niet in ons kiessysteem), maar op kandidaten. De namen van deze kandidaten zouden principieel gezien op het formulier moeten staan.

Verkeerd stemmen ligt hier op de loer. Kandidaat 3 van lijst 5 (Juinen-Ter Weksel Vooruit) is toch anders stemmen dan Tjolk Hekking uit Juinen. Het gaat hier ook om het echt stemmen op een politicus en niet op een partij.

Een stem op een kandidaat die niet bestaat omdat er een kandidaatnummer is aangekruist dat te hoog is moet als stem op de lijsttrekker worden beschouwd. De facto is de Belgische lijststem hiermee een feit.

Blanco stem

Het recht om wel te stemmen, maar niet te kiezen is van belang. Dat is dan een blanco stem. Nu worden deze als ongeldige stem geteld. Eigenlijk zou een aparte registratie politicologisch zinvol zijn.

ADVIEZEN

Wij geven concreet de volgende drie adviezen mee voor het Commissiedebat:

- Wij stellen dat door het weglakken van de handtekeningen de echtheid van de processen-verbaal niet meer herleidbaar is bij digitale inzage.
- Wij vragen om het openbaar houden van de zittingen van stembureaus op Kieskringniveau. De zittingen van de gemeentelijke stembureaus en van het centraal stembureau zijn openbaar, maar deze tussenfase niet.
- De Kiesraad evalueert landelijke verkiezingen als centraal stembureau. Het is aan te raden dat de centraal stembureaus op decentraal niveau ook een evaluatie opstellen en aan de volksvertegenwoordiging zendt.

Uiteraard zijn wij tot nadere toelichting bereid.